

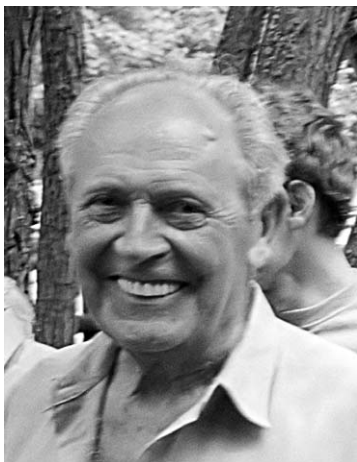
Dr Jerzy Dziewolski
– niestrudzony badacz przyrody parków narodowych

Dr. Jerzy Dziewolski – untiring researcher of nature of national parks

ZYGMUNT DENISIUK

Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Al. Mickiewicza 33, 31-120 Kraków

Ochrona przyrody w Polsce utraciła jednego z najbardziej zaangażowanych leśników, bez reszty oddanego badaniom naukowym roślinności leśnej na obszarach chronionych, a przede wszystkim ekosystemów naturalnych w parkach narodowych i rezerwach.

Dnia 20 kwietnia 2006 r., po krótkiej chorobie zmarł w Krakowie dr inż. Jerzy Dziewolski, dawny pracownik dwóch parków narodowych – Pienińskiego i Ojcowskiego, emerytowany, wieloletni pracownik naukowy Zakładu Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, wnikliwy badacz i popularyzator ochrony lasów naturalnych i zmienionych przez działalność gospodarczą. Był człowiekiem

niezwykłej pracowitości, rzetelności i uczciwości zarówno w pracy zawodowej, jak i w życiu prywatnym. Znany był jako niezawodny kolega i przyjaciel, zwłaszcza w czasie wypraw naukowych, a także w kontaktach osobistych. Dwa tygodnie wcześniej ukończył 80 lat, a mimo to odszedł przedwcześnie, gdyż niemal do ostatnich dni był niezwykle aktywny, pełen energii i sił twórczych, które przejawiały się w planach dalszych wojaży krajowych i zagranicznych, nastawionych na poznawanie nowych obszarów chronionych, podziwianie pięknych krajobrazów i występujących tam ostoji przyrody, które z zamiłowaniem utrwał na fotografiach.

Jerzy Dziewolski urodził się 5 kwietnia 1926 r. w Szczawnicy. Lata młodości spędził w Grywałdzie, gdzie mieszkał z rodzicami do 1947 r. Szkołę podstawową ukończył w Krościenku n/D., po czym rozpoczął naukę w gimnazjum w Nowym Sączu. Czas okupacji nie sprzyjał systematycznemu kształceniu się, toteż naukę gimnazjalną ukończył już po wojnie w nowo utworzonej szkole średniej w Krościenku. Rodzinne zainteresowania lasami sprawiły, że dalszą naukę kontynuował w Liceum Leśnym w Warcinie na Pomorzu, które ukończył w 1949 r. Po maturze rozpoczął pracę zawodową i od tego czasu aż po ostatnie dni trwała niezwykła przygoda Jerzego Dziewolskiego z leśnictwem praktycznym, gospodarką w lasach, badaniami naukowymi nad zmiennością drzewostanów

oraz ochroną ekosystemów leśnych, zwłaszcza w parkach narodowych, rezerwach przyrody i rezerwach biosfery.

Pierwsze doświadczenia w karierze zawodowej oraz szlify w dyscyplinie leśnej zdobywał w Nadleśnictwie Muszyna, gdzie przez rok prowadził ośrodek praktykantów przygotowujących się do średniej szkoły leśnej. W lipcu 1950 r. podjął pracę w Biurze Urządzaniu Lasu w Krakowie, gdzie przez osiem lat wykonywał zadania geodezyjne i dendrometryczne, a następnie awansował na stanowisko samodzielnego taksatora lasu. Była to mistrzowska szkoła praktycznego leśnictwa, która okazała się bardzo przydatna w dalszej pracy zawodowej, a później w działalności naukowej. W maju 1958 r. został służbowo przeniesiony do Pienińskiego Parku Narodowego, gdzie do lipca 1962 r. pracował na stanowisku leśniczego. Zetknięcie się z konkretnymi problemami ochrony przyrody w najstarszym polskim parku narodowym wywarło trwałe piętno w postrzeganiu znaczenia lasów w ochronie bogactwa przyrodniczego gór. W tym czasie rozpoczął studia wyższe na wydziale leśnym SGGW w Warszawie, które ukończył w 1965 r. uzyskując tytuł zawodowy inżyniera leśnika. W czasie studiów podjął pracę w Departamencie Ochrony Przyrody Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, gdzie był zatrudniony na stanowisku inspektora w zakresie inwentaryzacji i urządzania parków narodowych i rezerwatów przyrody. W lutym 1965 r. na własną prośbę przeszedł do pracy w Ojcowskim PN i tu do września 1966 r. jako adiunkt zajmował się urządzaniem gospodarstwa rezerwatowego w lasach.

W październiku 1965 r. podjął pracę w Zakładzie Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, początkowo na stanowisku starszego asystenta naukowo-technicznego, a później jako asystent naukowy oraz adiunkt. W latach 1966–1969 odbył studia magisterskie na Wydziale Leśnym Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie, uzyskując tytuł magistra inżyniera leśnictwa. Pracując w placówce naukowej uczestniczył czynnie w zespołowych badaniach szaty roślinnej obszarów chronionych oraz nieobjętych ochroną prawną. Między innymi brał udział w badaniach produktywności ekosystemów lądowych, realizowanych

w Puszczy Niepołomickiej w ramach tematyki Międzynarodowego Programu Biologicznego (1966–1970), które potem były kontynuowane w Gorcach (1971–1973). W latach 1970–1975 uczestniczył w ogólnopolskim przedsięwzięciu podjętym przez Uniwersytet Warszawski, mającym na celu opracowanie mapy potencjalnej roślinności naturalnej w skali 1:100.000. Pracując w krakowskim zespole kierowanym przez prof. A. Medwecką-Kornaś brał udział w kartowaniu obszaru byłego województwa krakowskiego oraz części województwa rzeszowskiego i katowickiego. W tym samym czasie realizował równoległe własny temat badawczy, dotyczący zmian struktury i zasobów leśnych w Pienińskim Parku Narodowym w latach 1936–1972, stosując do swoich badań mało wtedy znaną statystyczno-matematyczną metodę inwentaryzacji drzewostanów. Były to pionierskie badania realizowane pod kierownictwem prof. Bolesława Rutkowskiego, na podstawie których w 1976 r. uzyskał na Wydziale Leśnym AR w Krakowie stopień doktora nauk leśnych. Wypróbowaną wtedy metodę wykorzystywał do badań w innych regionach, m.in. w Tatrach, na Babiej Górze, w Gorcach, a nawet na Wolinie. W dziedzinie nowoczesnej inwentaryzacji lasów był niekwestionowanym autorytetem, znanym w całym kraju i często zaangażowanym do oceny struktury i zasobów drzewostanowych w różnych regionach Polski. Poza parkami narodowymi i rezerwatami bardzo wdzięcznymi poligonami badawczymi były dla niego parki krajobrazowe, które w latach osiemdziesiątych rozwijały się bardzo dynamicznie, toteż zapotrzebowanie na ocenę zasobów leśnych było bardzo duże. W 1991 r., po 25 latach pracy w Zakładzie Ochrony Przyrody PAN, mając 65 lat przeszedł na emeryturę, ale nie pożegnał się z pasją badawczą. Do końca życia publikował dawne i nowe wyniki badań. Ostatnia jego publikacja dotycząca zmiany składu gatunkowego i zasobności drzewostanów w Ojcowskim Parku Narodowym była wydrukowana w 15 zeszytce „Prądnika” w 2005 r.

Aktywność naukowa dr J. Dziewolskiego ma swoje odzwierciedlenie w dorobku publikacyjnym, który jest bardzo bogaty i wielotematyczny. Obejmuje on około 140 opracowań samodzielnych

i współautorskich, w tym 90 prac opublikowanych w wydawnictwach naukowych, popularnonaukowych lub jako rozdziały w książkach, w wersji polskiej i angielskiej oraz jako mapy roślinności. Wśród prac o charakterze regionalnym szczególne miejsce zajmują Pieniny, a zwłaszcza Pieniński Park Narodowy, z którym związany był uczuciowo jako były pracownik, jako badacz przyrody rodzinnych okolic oraz jako wieloletni członek Rady Naukowej Parku, a także jako mieszkaniec tamtego regionu. Z obszaru Pienin opublikował 26 prac, tj. niemal 30% całego dorobku piśmienniczego, w tym kilkanaście tytułów o charakterze monograficznym. Podobnie wśród około 50 ekspertyz i innych prac nie przeznaczonych do druku znajdujemy kilka pozycji odnoszących się do Pienin. Dla pełnej charakterystyki aktywności zawodowej należy dodać, że wśród licznych referatów wygłoszonych na sympozjach naukowych i innych gremiach osiem prezentacji dotyczyło przyrody Pienin. Z pewnością wyjątkowe przywiązanie i uczuciowy stosunek do regionu powodował, że od 1973 r. zasiadał w Radzie Naukowej Pienińskiego PN, z czego był dumny i potwierdzał to swoim zaangażowaniem.

O szerokich zainteresowaniach dr J. Dziewolskiego może świadczyć jego udział w wielu organizacjach społecznych i zawodowych. Przez kilkadziesiąt lat należał do takich organizacji, jak Polskie Towarzystwo Leśne, Liga Ochrony Przyrody, Związek Nauczycielstwa Polskiego, NSZZ „Solidarność”, Związek Pracowników Leśnych i Przemysłu Drzewnego, Towarzystwo Ochrony Tatr. Był też biegłym sądowym w zakresie leśnictwa i rolnictwa oraz rzeczoznawcą Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Rolnictwa w zakresie ochrony środowiska i z tego tytułu często był angażowany do wyceny odszkodowań przy wykupywaniu przez Państwo gruntów prywatnych na obszarach chronionych. Przez dwie kadencje pełnił funkcje zastępcy przewodniczącego Rady Oddziałowej ZNP przy Zakładzie Ochrony Przyrody PAN. Za rzetelną pracę zawodową i społeczną został uhonorowany wieloma medalami i innymi odznaczeniami, m.in. otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 40-lecia Polski Ludowej, Srebrny Medal za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Złotą Odznakę za Zasługi dla Ochrony Środowi-

ska, Srebrną Odznakę Zasłużony dla Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego i inne.

Z dr J. Dziewolskim łączyła mnie wieloletnia współpraca naukowa w Zakładzie Ochrony Przyrody PAN, która przerodziła się w osobistą i rodzinną przyjaźń. Przez ponad 20 lat pracowaliśmy w jednym pokoju, wspólnie prowadziliśmy badania naukowe i wykonywaliśmy ekspertyzy, razem wyjeżdżaliśmy na ekspedycje krajowe i zagraniczne, wspólnie przeżywaliśmy sukcesy i niekiedy porażki. Zawsze mogłem liczyć na jego pomoc i wsparcie. Kiedy w 1974 r. los rzucił mnie na roczny pobyt w Stanach Zjednoczonych, opiekował się moją rodziną jak najlepszy przyjaciel. Również w późniejszych latach był niezwykle uczynny, życzliwy i bezinteresowny, a przy tym wyjątkowo punktualny i niezawodny w każdej potrzebie. Na niego zawsze mogłem liczyć i byłem przekonany, że Jego słowo znaczy więcej niż notarialny certyfikat. Takich ludzi mamy coraz mniej i szkoda, że tak szybko i niespodziewanie rozstają się ze swymi przyjaciółmi.

SUMMARY

Nature protection in Poland lost one of the most active and highly regarded foresters. Dr. Jerzy Dziewolski died on April 20, 2006 in Cracow, at the age of 80. He was a towering figure in nature science, specialized in forest ecosystems in national parks, nature and biosphere reserves.

Jerzy Dziewolski was born on 5th April 1926 in Szczawnica. He attended primary and secondary schools in Krościenko n. Dunajcem and a forestry school in Warcin (Pomorze region). After graduating from the high school he worked in the Pieniny and Ojców National Parks before entering the Institute of Nature Conservation in Cracow in 1965. He worked there until he retired in 1991. From 1962–1969 he studied forestry, first at Warsaw Agricultural University (SGGW) and then at Agricultural University of Cracow where he received his doctor's degree in 1976. Dr. J. Dziewolski had many important research accomplishments to his credit. His academic achievement comprises 90 papers published in scholarly and popular journals, around 50 expert evaluations and other unpublished works. Dr. Dziewolski was an

expert in structure and dynamics of forest stands. The Pieniny Region and the Pieniny National Park became the main subjects of his research.

Apart from being a researcher, he was also known for his active voluntary works in promo-

tion of nature protection. For his achievements he was honoured with numerous medals, including The Silver Cross of Merit, The Silver Medal of Merit for his service to the Cracow region and The Golden Badge of Merit for nature protection.